

О.М.ЧОНТАЙ,

завідувач відділом Кіровоградського
обласного краєзнавчого музею,
музеєм історії українського
хореографічного мистецтва,
м. Кіровоград

ПЕРШИЙ В УКРАЇНІ ТА ЄДИНИЙ У СВІТІ – МУЗЕЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА . СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Рівень духовності і цивілізованості держави визначається значною мірою тим, як вона ставиться до історичної і культурної спадщини народу.

У нелегкому 2004 році, коли все частіше лунали чутки про закриття музеїв та інших установ, на Кіровоградщині було відкрито новий музей, який з гордістю можна назвати першим і єдиним у світі – музей історії українського хореографічного мистецтва.

Питання створення музею впродовж довгого часу піднімалось творчою інтелігенцією нашого краю, але відсутність функціонально придатного для музею приміщення не давало змоги це зробити. І ось у 2004 році музей таки розташувався у живописному куточку степового краю, заповіднику-музеї І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія. Таке розміщення не випадкове, адже саме у виставах корифеїв українського театру, які жили і творили тут, і почав своє життя народно-сценічний танець.

У 2003 році припинив своє існування легендарний ансамбль «Ятрань», залишивши неоціненний мистецький спадок. Нелегку роботу по увічненню історії ансамблю взяв на себе кандидат мистецтвознавства, заслужений працівник культури України Борис Григорович Кокуленко. Так з'явилася на світ книга «Степова Терпсихора». Борис Григорович був одним з ініціаторів створення музею, а зібрані ним матеріали з історії хореографічного мистецтва на Кіровоградщині, які експонувалися у 1999 році у приміщенні обласного українського музично-драматичного театру імені М.Кропивницького, стали основою фондової збірки музею.

Рушійною силою розвитку музею був і є народний артист України, художній керівник заслуженого ансамблю народного танцю України «Ятрань» Анатолій Михайлович Кривохижа. Разом з Б.Г.Кокуленком він писав листи про надання музею необхідного приміщення. І ось у 2004 році, під час XXXIV Всеукраїнського свята театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти» у 3-х відреставрованих кімнатах приміщення, яке надали для музею історії

українського хореографічного мистецтва у заповіднику-музеї І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія, було відкрито першу експозицію музею, де знайшли художнє втілення унікальні матеріали з історії розвитку танцювального мистецтва на Кіровоградщині, зібрані Борисом Григоровичем Кокуленком та Василем Сильвестровичем Босим – доцентом, художнім керівником ансамблю «Ятрань», заслуженим працівником культури України, а також матеріали про народний хореографічний ансамбль «Пролісок», представлені його художнім керівником, професором, народним артистом України Анатолієм Єгоровичем Коротковим.

Під час свого візиту до музею у 2005 році Герой України, народний артист України, директор Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П.Вірського Мирослав Михайлович Вантух запропонував не обмежуватись тільки місцевим матеріалом, а хронологічно простежити розвиток українського хореографічного мистецтва в Україні та за її межами.

З цього часу розпочалася робота із збору матеріалу в різних напрямках. На даний момент експозиція музею складається з 6 залів, кожен з яких розкриває певний розділ. Матеріали окремих експозиційних комплексів дають змогу прослідкувати етапи розвитку та становлення як професійних так і аматорських хореографічних колективів, які дали можливість виявити свою обдарованість і таланти багатьом творчим особистостям.

Перший розділ має назву «Театр корифеїв та зародження українського сценічного танцю. Перший тріумф українського танцю в світі (1935р., Лондон)». В цьому розділі прослідковується розвиток українського народного танцю як сценічного мистецтва до створення першого ансамблю українського народного танцю, яким керували Павло Вірський та Микола Болотов.

Наступна зала «Професійні хореографічні колективи України від П.Вірського до сьогодні» розповідає про той самий перший ансамбль народного українського танцю, який зараз носить ім'я свого засновника та професійні ансамблі танцю, які працюють при обласних філармоніях. Всього представлено матеріали про 16 колективів з різних куточків України.

Наступний розділ – «Заслужені самодіяльні колективи українського народного танцю в Україні» розповідає про колективи, які не є професійними, але мають високий виконавський рівень. Явище самодіяльних танцювальних колективів зародилося ще при Радянському Союзі, коли молоді люди різних професій після роботи приходили до танцювальних гуртків при Будинках культури і займалися хореографією. Кращі з кращих отримували звання «заслужений». На жаль, на сьогодні із самодіяльних вижили лише ті ансамблі, які вчасно перейшли на роботу з дітьми та молоддю. В експозиції музею представлено матеріали про 7 заслужених ансамблів, серед яких легендарний ансамбль «Ятрань», який єдиний із заслужених колективів на той час мав концертну програму у двох відділеннях, а його художній керівник, народний артист України Анатолій Михайлович Кривохижа, і сьогодні є одним з найбільш шанованих патріархів українського народного танцю. Вихованці «ятранської школи» створили танцювальні колективи знані в Україні та за її межами.

Далі розташована зала «Український танець за кордоном та колективи української діаспори», експозиція якої – це коротка розповідь про мистецькі події, видатних хореографів, танцівників-солістів та ушановані колективи Австралії, Аргентини, Бразилії, Польщі, Росії, Франції, Сполучених штатів Америки, які своєю творчістю піднесли український танець до всесвітнього визнання.

Наступний розділ – це кімната пам'яті. Вона присвячена тим хореографам, яких вже немає в живих, але всі вони поклали своє життя на алтар мистецтва, через що доля багатьох з них, на жаль, складалася трагічно. Саме завдяки їхній самовідданій праці український народний танець дійшов до наших днів і його найкращі традиції передаються нащадкам. Ніколи не згаснуть свічки пам'яті про тих, без кого неможливо уявити високі злети творчої наснаги і народження прекрасних творів національного хореографічного мистецтва у різні роки.

Кажуть, що якщо у справи немає продовження, то вона вмирає. Саме тому експозиція останньої зали музею розповідає про кращі хореографічні школи та дитячі колективи України, де готується достойна зміна продовжувачів танцювальних традицій українського народного танцю. Також в цій залі представлені матеріали, які розповідають про діяльність Національної спілки хореографів України та її осередків на місцях. Це організація, яка опікується розвитком та підтримкою українського народного танцю на сучасному етапі.

Співробітники музею займаються науковою роботою, зокрема, розробляють тематичні екскурсії з кожного розділу та підрозділу експозиції з метою повного розкриття тих чи інших питань, пов'язаних з розвитком української хореографії у минулому та на сучасному етапі.

У перспективі музей історії українського хореографічного мистецтва прагне розширити коло спілкування з широкою публікою, стати своєрідним методичним, культурно-освітнім, науково-дослідним центром для фахівців та всіх, хто цікавиться українським хореографічним мистецтвом. Для цього є певні передумови, адже відеотека музею складається з унікальних записів концертних програм професійних, кращих самодіяльних та дитячих колективів України та діаспори, зібрано також близько 100 примірників фахової літератури.

На базі музею проводилися семінари хореографів, зокрема у 2011 році своє візні засідання тут провели члени Національної хореографічної спілки України.

Музей розташований на території заповідника-музею І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія, який має значну територію та сцену на відкритому повітрі. Це дає можливість поєднувати інформативну частину (відвідування музею) з практичною – майстер класами з українського народного танцю, адже Кіровоград, як танцювальна столиця, славиться талановитими, іменитими хореографами, яким є що показати та чому навчити. Такі майстер-класи проводилися у 2013 році для декількох ансамблів з Канади. Ці зустрічі планувалися стати традиційними, адже було створено навіть графік для відвідування музею хореографії іноземними групами, але, на жаль, з огляду на останні події в Україні цей проект припинився.

Отже, музей – це живий організм і він, як і час не стоїть на місці. Ми продовжуємо роботу по збиранню предметів, відкриті для співпраці з усіма, кому не байдужі питання, пов'язані з українською хореографією.

В.В.ЖИВОТОВСЬКА,

учений секретар Миколаївського
обласного краєзнавчого музею,

В.В.ЧЕРНЯВСЬКИЙ, кандидат

історичних наук, заступник директора з

наукової роботи Миколаївського

обласного краєзнавчого музею,

м. Миколаїв

СОВЕТСКОЕ НАСЛЕДИЕ: К ВОПРОСУ О ТРАНСФОРМАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ ФУНКЦИИ МУЗЕЯ

Весь комплекс музейной культуры, от оборудования в фондохранилищах до регламентирующего законодательства, всегда определяется той социокультурной функцией, которая возложена на музей самим контекстом времени, то есть, такими нетривиальными факторами как: политическая конъюнктура, господствующая идеология, характер экономических и социальных отношений. Будучи одновременно и государственным, и общественным институтом, музей, так или иначе, вынужден соответствовать их облику. Двадцать три года назад весь наш строй претерпел радикальное реформирование. Но преобразования коснулись преимущественно хозяйственной и политической жизни, всем прочим сферам общественного бытия стала свойственна культурная инерция, вплоть до романтических ретроградных стремлений вернуться в прежнее советское состояние.

Статус музеев после 1991 года особенно интересен. Ведь, до сих пор не ясно, какую социокультурную функцию они выполняют в бывших республиках СССР? Отсутствие вразумительного ответа вызвано не только интеллектуальным конформизмом перед западными теоретиками, но и очевидной сложностью самой проблемы. Безусловно, ключом к её разрешению является понимание того специфического положения дел в музейной сфере, что сложилось ещё в советский период.

Задачу, первоначально возложенную на музей, без лишних сомнений можно назвать утилитарной. В XIX - начале XX веков учреждения подобного рода всецело ориентировались на накопление, хранение и последующие изучение материальной культуры и образцов живой природы [5]. При этом музеи были элитарным явлением и в первую очередь обслуживали интеллектуальные потребности господствующего класса. Подобная ограниченность и изолированность от народных масс вызвала совершенно